Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Første Afdeling)

19. oktober 2016*

»Præjudiciel forelæggelse — artikel 34 TEUF og 36 TEUF — frie varebevægelser — national lovgivning — receptpligtige humanmedicinske lægemidler — apotekssalg — fastsættelse af ens priser — kvantitative indførselsrestriktioner — foranstaltning med tilsvarende virkning — begrundelse — beskyttelse af menneskers liv og sundhed«

I sag C-148/15,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Oberlandesgericht Düsseldorf (den regionale appeldomstol i Düsseldorf, Tyskland) ved afgørelse af 24. marts 2015, indgået til Domstolen den 30. marts 2015, i sagen:

Deutsche Parkinson Vereinigung eV

mod

Zentrale zur Bekämpfung unlauteren Wettbewerbs eV,

har

DOMSTOLEN (Første Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, R. Silva de Lapuerta, og dommerne A. Arabadjiev, C.G. Fernlund, S. Rodin og E. Regan (refererende dommer),

generaladvokat: M. Szpunar

justitssekretær: fuldmægtig K. Malacek,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 17. marts 2016,

efter at der er afgivet indlæg af:

— Deutsche Parkinson Vereinigung eV ved Rechtsanwalt T. Diekmann, advokat K. Nordlander og avocaat M. Meulenbelt samt ved solicitor D. Costesec

— Zentrale zur Bekämpfung unlauteren Wettbewerbs eV ved Rechtsanwalt C. Dechamps og J. Schwarze

— den tyske regering ved T. Henze og A. Lippstreu, som befuldmægtigede

* Processprog: tysk.

— den italienske regering ved G. Palmieri, som befuldmægtiget, bistået af avvocato dello Stato M. Russo

— den nederlandske regering ved M. Bulterman og M. de Ree, som befuldmægtigede

— den svenske regering ved A. Falk, C. Meyer-Seitz, U. Persson, N. Otte Widgren, E. Karlsson og L. Swedenborg, som befuldmægtigede

— Europa-Kommissionen ved E. Manhaeve, J. Herkommer og A. Sipos, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 2. juni 2016,

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 34 TEUF og 36 TEUF.

2 Anmodningen er indgivet under en sag mellem Deutsche Parkinson Vereinigung eV (herefter »DPV«) og Zentrale zur Bekämpfung unlauteren Wettbewerbs eV (forening til bekæmpelse af illoyal konkurrence, herefter »ZBUW«) vedrørende fastsættelse i tysk ret af ens priser for apotekers salg af receptpligtige humanmedicinske lægemidler.

Tysk ret

Den tyske lægemiddellov

3 § 78, stk. 1, første punktum, i Gesetz über den Verkehr mit Arzneimitteln, (Arzneimittelgesetz) (lægemiddelloven) bestemmer:

»Bundesministerium für Wirtschaft und Technologie beføjes til [...] at fastsætte

1. prisrammer for lægemidler, der videresælges engros, på apoteker eller af dyrelæger.«

4 Ved lov af 19. oktober 2012 (BGB1. I, s. 2192) er følgende sætning blevet indføjet i lægemiddellovens § 78, stk. 1:

»Arzneipreisverordnung [(bekendtgørelse om lægemiddelpriser)], der blev udstedt på grundlag af første punktum, gælder også for lægemidler, der i henhold til § 73, stk. 1, første punktum, nr. 1a), er indført til det område, som denne lov finder anvendelse på.«

5 Lægemiddellovens § 73, stk. 1, første punktum, nr. 1a, som denne lovs § 78, stk. 1, henviser til, vedrører lægemidler, som sælges til endelige forbrugere i Tyskland via postordre fra et apotek med hjemsted i en anden medlemsstat i Den Europæiske Union. Fællesafdelingen for de øverste tyske forbundsdomstole vedtog ved kendelse af 22. august 2012, at i lighed med den ændrede version af lægemiddelloven skal den tidligere affattelse af denne lov fortolkes således, at bekendtgørelsen om lægemiddelpriser også finder anvendelse på sådanne salg.

6 Lægemiddellovens § 78, stk. 2, bestemmer:

»Ved priserne og prisrammerne skal der tages hensyn til de berettigede interesser hos lægemiddelforbrugere, dyrlæger, apoteker og engroshandlen. Der skal sikres ens priser for salg fra apotekerne for så vidt angår lægemidler, der ikke må sælges uden for apotekerne. […]«

Den tyske bekendtgørelse om lægemiddelpriser

7 § 1 i bekendtgørelsen om lægemiddelpriser fastsætter, at producenten skal fastsætte en pris for sit lægemiddel, som ifølge denne bekendtgørelses § 2 skal være forhøjet med et engrostillæg, og i henhold til nævnte bekendtgørelses § 3 med tillæg for apoteker. Denne bekendtgørelse gælder ikke for lægemidler, der ikke er receptpligtige.

Den tyske lov om reklame for sundhedsprodukter

8 Det følger af de for Domstolen fremlagte sagsakter, at § 7, stk. 1, nr. 2, i Heilmittelwerbegesetz (lov om reklame for sundhedsprodukter) opstiller et forbud mod pengemæssige subventioner, såsom rabatter og bonusser, samt reklamegaver for receptpligtige lægemidler.

Faktiske omstændigheder i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

9 DPV er en samarbejdsorganisation, hvis formål er at forbedre levevilkårene for Parkinson-patienter og deres familier. Ved en skrivelse fra juli 2009, der reklamerer for et samarbejde mellem DPV og det nederlandske postordreapotek DocMorris, henvendte DPV sig til organisationens medlemmer og introducerede dem for et bonussystem, der gav medlemmerne af DPV mulighed for at opnå forskellige bonusser ved bestilling af receptpligtige lægemidler mod Parkinsons syge, der kun kan fås via apoteker, hos DocMorris (herefter »bonusordningen«).

10 ZBUW er navnlig af den opfattelse, at bonusordningen er i strid med den tyske lovgivning, der fastsætter ens priser for apotekers salg af receptpligtige lægemidler.

11 Det fremgår af de for Domstolen fremlagte sagsakter, at Landgericht Düsseldorf (den regionale ret i første instans i Düsseldorf, Tyskland) gav ZBUW medhold og forbød DPV at anbefale bonusordningen på den måde, som den havde gjort det i den skrivelse, som blev udsendt i juli 2009. DPV har iværksat appel til prøvelse af den af Landgericht Düsseldorf (den regionale ret i første instans i Düsseldorf) afsagte dom for den forelæggende ret.

12 Den forelæggende ret har anført, at bonusordningen er i strid med de relevante nationale bestemmelser, ikke kun når en apoteker sælger et lægemiddel, der er underlagt prisbindingen, til en anden pris end den, der skal betales i henhold til bekendtgørelsen om lægemiddelpriser, men også når der parallelt med købet af lægemidlet til den fastsatte pris indrømmes kunden fordele, som får købet til at fremstå økonomisk mere fordelagtigt for den pågældende.

13 Den forelæggende ret ønsker svar på spørgsmålet, om lægemiddellovenes § 78, stk. 1, både i sin oprindelige udgave og i sin ændrede udgave, i en sag som den i hovedsagen foreliggende, er en restriktion, der er forbudt i henhold til artikel 34 TEUF.

14 For det tilfælde, at betingelserne i denne artikel er opfyldt, er Oberlandesgericht Düsseldorf (den regionale appeldomstol i Düsseldorf) i tvivl om, hvorvidt prisbindingen kan være begrundet i henhold til artikel 36 TEUF i hensynet til beskyttelse af menneskers liv og sundhed. Ifølge den forelæggende ret rejser undersøgelsen af, om der foreligger en begrundelse, navnlig spørgsmålet om, hvorvidt de

muligheder, som befolkningen på landet i nyere tid har fået for at købe lægemidler via postordre, i det mindste kan relativere Domstolens praksis, der bl.a. senest følger af dom af 13. februar 2014, Sokoll-Seebacher (C-367/12, EU:C:2012:2014).

15 Den forelæggende ret har anført, at vurderingen af spørgsmålet om, hvorvidt prisbinding af receptpligtige lægemidler er det eneste, der kan sikre befolkningen en ensartet og landsdækkende forsyning med receptpligtige lægemidler, med stor sandsynlighed vil være afgørende for løsningen af tvisten i hovedsagen. Den forelæggende ret har anført, at ZBUW indtil nu hverken har fremført en konkret argumentation vedrørende dette punkt eller fremlagt beviser, der kan understøtte en sådan argumentation. Begrundelsen for den i hovedsagen omhandlede nationale lovgivning er for sin del begrænset til en enkelt henvisning til de hævdede risici, som den i hovedsagen omhandlede prisbinding har til formål at bekæmpe.

16 I denne henseende er den forelæggende ret desuden i tvivl om, hvorvidt der, henset til muligheden for at få leveret lægemidler via postordre, i givet fald må accepteres eventuelle risici for traditionelle apoteker, navnlig i landområderne.

17 I det omfang der er anført yderligere begrundelser i forarbejderne til loven af 19. oktober 2012, anser den forelæggende ret på forhånd ikke disse for at udgøre en tilstrækkelig begrundelse for begrænsningen af de frie varebevægelser.

18 Under disse omstændigheder har Oberlandesgericht Düsseldorf (den regionale appeldomstol i Düsseldorf) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Skal artikel 34 TEUF fortolkes således, at en prisbinding for receptpligtige lægemidler, der er anordnet i national ret, udgør en foranstaltning med tilsvarende virkning som omhandlet i [denne artikel]?

2) Såfremt Domstolen besvarer spørgsmål 1 bekræftende: Er prisbindingen for receptpligtige lægemidler i henhold til artikel 36 TEUF begrundet i hensynet til beskyttelse af menneskers liv og sundhed, hvis prisbindingen er det eneste, der kan sikre befolkningen i hele Tyskland, og navnlig på landet, en ensartet og landsdækkende forsyning med lægemidler?

3) Såfremt Domstolen besvarer spørgsmål 2 bekræftende, hvilke krav skal der stilles til den retlige konstatering af, at det i spørgsmål 2nævnte forhold faktisk gør sig gældende?«

Om de præjudicielle spørgsmål

Det første spørgsmål

19 Med det første spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 34 TEUF skal fortolkes således, at en national lovgivning som den i hovedsagen omhandlede, som fastsætter ens priser for apotekers salg af receptpligtige humanmedicinske lægemidler, udgør en foranstaltning med tilsvarende virkning som en kvantitativ indførselsrestriktion som omhandlet i denne artikel.

20 Indledningsvis bemærkes, at de frie varebevægelser er et grundlæggende princip i EUF-traktaten, som har fundet udtryk i forbuddet i artikel 34 TEUF mod kvantitative indførselsrestriktioner samt alle foranstaltninger med tilsvarende virkning mellem medlemsstaterne (dom af 5.6.2007, Rosengren m.fl., C-170/04, EU:C:2007:313, præmis 31).

21 I hovedsagen er det ubestridt, at ordningen med prisbinding både gælder for apoteker, der er beliggende i Tyskland, og apoteker, der er beliggende i andre medlemsstater. Det skal derfor undersøges, om denne ordning kan kvalificeres som en »foranstaltning med tilsvarende virkning som en kvantitativ [...]restriktion« som omhandlet i artikel 34 TEUF.

22 I denne henseende skal der henvises til Domstolens faste praksis, hvorefter forbuddet mod foranstaltninger med tilsvarende virkning som kvantitative restriktioner i artikel 34 TEUF omfatter alle foranstaltninger fra medlemsstaterne, som direkte eller indirekte, aktuelt eller potentielt, kan hindre samhandelen mellem medlemsstaterne (jf. dom af 9.9.2008, Kommissionen mod Tyskland, C-141/07, EU:C:2008:492, præmis 28 og den deri nævnte retspraksis).

23 Domstolen har hvad angår et forbud i tysk ret mod postordresalg af lægemidler, der er apoteksforbeholdt i den omhandlede medlemsstat, allerede fastslået, at et sådant forbud medfører større ulemper for apoteker uden for Tyskland end for apoteker, der befinder sig på det tyske område. Selv om det vanskeligt kan bestrides, at forbuddet fratager de tyske apoteker et supplerende eller alternativt middel til at nå de endelige forbrugere af lægemidler på det tyske marked, må det dog konstateres, at de bevarer muligheden for at sælge lægemidlerne i deres apoteker. Internettet er derimod et mere betydningsfuldt middel for apoteker, der ikke er etableret på det tyske område, med henblik på at nå direkte ud på det tyske marked. Et forbud, der rammer apoteker, som er etableret uden for det tyske område, hårdere, kan for så vidt angår adgangen til markedet medføre større ulemper for varer fra andre medlemsstater end for indenlandske varer og udgør således en foranstaltning med tilsvarende virkning som en kvantitativ restriktion som omhandlet i artikel 34 TEUF (jf. i denne retning dom af 11.12.2003, Deutscher Apothekerverband, C-322/01, EU:C:2003:664, præmis 74-76).

24 I den foreliggende sag skal det, således som ZBUW og den tyske og den svenske regering selv har fremhævet, fastslås, at de traditionelle apoteker i princippet bedre end postordreapotekerne kan give patienterne individuel rådgivning gennem apotekspersonalet og sikre befolkningens forsyning med lægemidler i nødstilfælde. For så vidt som postordreapotekerne på grund af deres begrænsede udbud af ydelser ikke på en passende måde kan erstatte sådanne ydelser, bemærkes, at priskonkurrencen kan spille en større rolle som konkurrenceparameter for de sidstnævnte end for de traditionelle apoteker, da dette parameter betinger deres mulighed for at få direkte adgang til det tyske marked og at forblive konkurrencedygtige herpå.

25 Eftersom postordresalget – henset til de særlige karakteristika for det tyske marked, således som de er beskrevet i de sagsakter, som Domstolen har fået forelagt – spiller en større rolle, eller endog er det eneste middel for de apoteker, der er beliggende i andre medlemsstater, med henblik på at få direkte adgang til dette marked, i modsætning til, hvad der er tilfældet for de apoteker, der er beliggende i Forbundsrepublikken Tyskland, påvirker den i hovedsagen omhandlede lovgivning således ikke salget af indenlandske lægemidler og salget af lægemidler, der indføres fra andre medlemsstater, på samme måde.

26 Henset til det ovenstående skal det fastslås, at fastsættelsen af ens salgspriser, således som det følger af den tyske lovgivning, rammer apoteker, som er beliggende uden for Forbundsrepublikken Tysklands område, hårdere, end dem, der er beliggende på tysk område, hvilket kan medføre større ulemper for adgangen til markedet for varer fra andre medlemsstater end for indenlandske varer.

27 Det første spørgsmål skal derfor besvares med, at artikel 34 TEUF skal fortolkes således, at en national ordning som den i hovedsagen omhandlede, hvorved der fastsættes ens priser for apotekers salg af receptpligtige humanmedicinske lægemidler, udgør en foranstaltning med tilsvarende virkning som en kvantitativ indførselsrestriktion som omhandlet i denne artikel, eftersom denne ordning rammer salget af receptpligtige lægemidler fra de apoteker, der er beliggende i andre medlemsstater, hårdere end salget af disse lægemidler fra apoteker, der er beliggende på tysk område.

Det andet og det tredje spørgsmål

28 Med det andet og det tredje spørgsmål, der skal behandles samlet, ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 36 TEUF skal fortolkes således, at en national ordning som den i hovedsagen omhandlede, som fastsætter ens salgspriser for receptpligtige humanmedicinske lægemidler, kan begrundes i hensynet til beskyttelse af menneskers liv og sundhed som omhandlet i denne artikel.

29 Indledningsvis henvises til Domstolens faste praksis, hvorefter artikel 36 TEUF som undtagelse fra princippet om de frie varebevægelser inden for Unionen skal fortolkes indskrænkende (jf. i denne retning dom af 10.1.1985, Association des Centres distributeurs Leclerc og Thouars Distribution, 229/83, EU:C:1985:1, præmis 30, af 11.9.2008, Kommissionen mod Tyskland, C-141/07, EU:C:2008:492, præmis 50, og af 9.12.2010, Humanplasma, C-421/09, EU:C:2010:760, præmis 38).

30 Hvad angår en national foranstaltning, der henhører under folkesundhedsområdet, har Domstolen gentagne gange fastslået, at der skal tages hensyn til, at menneskers liv og sundhed står øverst blandt de goder og interesser, som er beskyttet ved traktaten, og at det tilkommer medlemsstaterne at træffe bestemmelse om det niveau for beskyttelsen af den offentlige sundhed, som de ønsker at sikre, og hvorledes dette niveau skal nås. Da niveauet kan veksle fra den ene medlemsstat til den anden, må der anerkendes en skønsbeføjelse for medlemsstaterne (jf. dom af 12.11.2015, Visnapuu, C-198/14, EU:C:2015:751, præmis 118 og den deri nævnte retspraksis).

31 Navnlig kan behovet for at sikre landets faste forsyning til væsentlige medicinske formål i henhold til artikel 36 TEUF begrunde en hindring for samhandelen mellem medlemsstaterne i det omfang, dette hensyn henhører under beskyttelsen af menneskers liv og sundhed (jf. dom af 28.3.1995, Evans Medical og Macfarlan Smith, C-324/93, EU:C:1995:84, præmis 37).

32 Selv om det i hovedsagen er ubestridt, at postordresalget af receptpligtige lægemidler ikke længere er forbudt i Tyskland, har ZBUW og den tyske og den svenske regering gjort gældende, at ordningen med ens priser, som finder anvendelse på salget af sådanne lægemidler, er begrundet i hensynet til at sikre den tyske befolkning en pålidelig lægemiddelforsyning af god kvalitet.

33 Ifølge den tyske regering har nævnte ordning særligt til formål at sikre, at postordreapotekerne ikke deltager i en ødelæggende priskonkurrence, der vil medføre, at traditionelle apoteker forsvinder, navnlig i landdistrikter eller tyndt befolkede områder, som er de mindst attraktive steder for de traditionelle apoteker. Den tyske regering har fremhævet den omstændighed, at alene sådanne apoteker kan sikre en pålidelig lægemiddelforsyning af god kvalitet, navnlig i nødstilfælde, samt individuel rådgivning og en effektiv kontrol med de lægemidler, der sælges.

34 Selv om formålet om at sikre en pålidelig lægemiddelforsyning af god kvalitet på hele det nationale område principielt er omfattet af artikel 36 TEUF, gælder det ikke desto mindre, at retsforskrifter, som kan begrænse en grundlæggende frihed, der er garanteret i traktaten, såsom de frie varebevægelser, kun gyldigt kan begrundes, såfremt de er egnede til at sikre virkeliggørelsen af det legitime formål, de forfølger, og ikke går ud over, hvad der er nødvendigt for at opfylde dette formål (jf. i denne retning dom af 9.12.2010, Humanplasma, C-421/09, EU:C:2010:760, præmis 34, og af 23.12.2015, Scotch Whisky Association m.fl., C-333/14, EU:C:2015:845, præmis 33).

35 Således som Domstolen allerede har fastslået, påhviler det de nationale myndigheder i hvert enkelt tilfælde at fremlægge de nødvendige beviser herfor. De hensyn, der kan påberåbes af en medlemsstat, skal derfor ledsages af en analyse af egnetheden og forholdsmæssigheden af den foranstaltning, som medlemsstaten har truffet, såvel som præcise oplysninger til støtte for dens argumentation (jf. i denne retning dom af 23.12.2015, The Scotch Whisky Association m.fl., C-333/14, EU:C:2015:845, præmis 54 og den deri nævnte retspraksis).

36 Det følger heraf, at en national ret – når den tager stilling til en national ordning med hensyn til begrundelsen vedrørende beskyttelse af menneskers liv og sundhed som omhandlet i artikel 36 TEUF – er forpligtet til ved hjælp af statistiske eller enkeltstående oplysninger eller på anden måde at foretage en objektiv vurdering af, om de af den pågældende medlemsstat fremlagte beviselementer støtter den konklusion, at der er rimelig grund til at antage, at de valgte midler er egnede til at opfylde de forfulgte formål, såvel som af, om det er muligt at opnå disse formål gennem foranstaltninger, der er mindre restriktive for de frie varebevægelser (jf. i denne retning dom af 23.12.2015, The Scotch Whisky Association m.fl., C-333/14, EU:C:2015:845, præmis 59).

37 Hvad angår den i hovedsagen omhandlede nationale ordnings egnethed til at opfylde de påberåbte formål skal det fastslås, at argumentet om nødvendigheden af at sikre en ensartet forsyning med receptpligtige lægemidler på hele det tyske område ikke underbygges af nogen oplysninger, der opfylder de betingelser, der er opstillet i nærværende doms præmis 35. Med de bemærkninger af generel karakter, der er blevet fremsat om dette emne inden for rammerne af den foreliggende sag, er det, som generaladvokaten nærmere bestemt har anført i punkt 51 i forslaget til afgørelse, navnlig ikke blevet godtgjort, hvordan fastsættelsen af ens priser for sådanne lægemidler gør det muligt at sikre en bedre geografisk fordeling af traditionelle apoteker i Tyskland.

38 Tværtimod tyder visse oplysninger, som Kommissionen har påberåbt sig, på, at en øget priskonkurrence mellem apotekerne ville være gavnlig for en ensartet forsyning med lægemidler, idet det tilskynder til placering af apoteker i områder, hvor det lave antal apoteker gør det muligt at opkræve højere priser.

39 Hvad angår argumentet om forsyning med receptpligtige lægemidler af god kvalitet skal det fastslås, at der, i modsætning til af den tyske regering anførte, ikke er fremlagt nogen oplysninger for Domstolen, der kan godtgøre, at postordreapotekerne, uden en ordning som den i hovedsagen omhandlede, ville være i stand til at deltage i en priskonkurrence, således at grundlæggende serviceydelser, såsom akut servicevirksomhed, ikke kunne sikres i Tyskland på grund af den tilsvarende nedgang i antallet af apoteker. I denne henseende mindes om de andre konkurrenceparametre end prisen, der er nævnt i nærværende doms præmis 24, som måske kunne gøre det muligt for de traditionelle apoteker at forblive konkurrencedygtige på det tyske marked, når de stilles over for den konkurrence, som postordresalget udgør.

40 De oplysninger, der er fremlagt for Domstolen inden for rammerne af den foreliggende sag, er desuden utilstrækkelige til at godtgøre, at en priskonkurrence på receptpligtige lægemidler ville have en negativ indvirkning på de traditionelle apotekers udøvelse af visse former for virksomhed af almen interesse, såsom fremstillingen af receptpligtige lægemidler eller opretholdelsen af en vis lagerbeholdning og et vist udvalg af lægemidler. Det vil derimod, som generaladvokaten har anført i punkt 47 i forslaget til afgørelse, kunne vise sig, at de traditionelle apoteker, når de bliver stillet over for en priskonkurrence fra postordreapotekerne, ville være tilskyndet til at udvikle sådanne aktiviteter.

41 Den angivelige sammenhæng mellem de i hovedsagen fastsatte salgspriser og en tilsvarende formindsket risiko for, at patienterne vil forsøge at lægge pres på lægerne for at få udstedt bekvemmelighedsrecepter, er heller ikke godtgjort i overensstemmelse med de betingelser, der er præciseret i nærværende doms præmis 35.

42 Hvad angår det argument, som ZBUW og den tyske regering har fremført, hvorefter en patient med svækket helbred ikke bør være nødsaget til at foretage en markedsanalyse for at finde ud af, hvilket apotek der tilbyder den ønskede medicin til den mest favorable pris, skal det bemærkes, at spørgsmålet om, hvorvidt der er en reel fare for den menneskelige sundhed, ikke skal måles på grundlag af generelle betragtninger, men på grundlag af relevante videnskabelige undersøgelser (jf. i denne retning dom af 14.7.1994, van der Veldt, C-17/93, EU:C:1994:299, præmis 17). De meget generelle betragtninger, der

er gjort gældende i denne henseende, er imidlertid på ingen måde tilstrækkelige til at godtgøre, at forbrugerens mulighed for at forsøge at indkøbe receptpligtige lægemidler til en lavere pris udgør en reel risiko for den menneskelige sundhed.

43 Det bemærkes i øvrigt, således som DPV og den nederlandske regering har anført, at en priskonkurrence i den foreliggende sag kunne være gavnlig for patienten, for så vidt som den eventuelt ville gøre det muligt at tilbyde receptpligtige lægemidler i Tyskland til mere favorable priser end dem, som i øjeblikket er fastsat af denne medlemsstat. Som Domstolen allerede har fastslået, kræver den effektive beskyttelse af menneskers liv og sundhed bl.a., at lægemidlerne sælges til rimelige priser (jf. dom af 20.5.1976, de Peijper, 104/75, EU:C:1976:67, præmis 25).

44 Endelig skal det tilføjes, at det forhold, at der findes andre nationale foranstaltninger – såsom reglen om udelukkelse af personer, der ikke er farmaceuter, fra retten til at eje og drive apoteker, hvis formål ifølge de for Domstolen fremlagte sagsakter er en pålidelig forsyning af god kvalitet af receptpligtige lægemidler i Tyskland – er uden betydning for Domstolens vurdering af den i hovedsagen omhandlede ordning med prisbinding.

45 Henset til samtlige ovenstående betragtninger skal en restriktion som den, der følger af den i hovedsagen omhandlede ordning, anses for ikke at være egnet til at opnå de påberåbte mål og kan således ikke anses for begrundet i gennemførelsen heraf.

46 Det andet og det tredje spørgsmål skal derfor besvares med, at artikel 36 TEUF skal fortolkes således, at en national ordning som den i hovedsagen omhandlede, som fastsætter ens priser for apotekers salg af receptpligtige humanmedicinske lægemidler, ikke kan begrundes i hensynet til beskyttelse af menneskers liv og sundhed som omhandlet i denne artikel, i det omfang denne ordning ikke er egnet til at nå de ønskede mål.

Sagens omkostninger

47 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Første Afdeling) for ret:

1) **Artikel 34 TEUF skal fortolkes således, at en national ordning som den i hovedsagen omhandlede, hvorved der fastsættes ens priser for apotekers salg af receptpligtige humanmedicinske lægemidler, udgør en foranstaltning med tilsvarende virkning som en kvantitativ indførselsrestriktion som omhandlet i denne artikel, eftersom denne ordning rammer salget af receptpligtige lægemidler fra de apoteker, der er beliggende i andre medlemsstater, hårdere end salget af disse lægemidler fra apoteker, der er beliggende på tysk område.**

2) **Artikel 36 TEUF skal fortolkes således, at en national ordning som den i hovedsagen omhandlede, som fastsætter ens priser for apotekers salg af receptpligtige humanmedicinske lægemidler, ikke kan begrundes i hensynet til beskyttelse af menneskers liv og sundhed som omhandlet i denne artikel, i det omfang denne ordning ikke er egnet til at nå de ønskede mål.**

Underskrifter